

PERUSTIETOA JÄRJESTÖJEN YHTEISESTÄ VARJORAPORTISTA YK:N TALOUDELLISTEN, SOSIAALISTEN JA SIVISTYKSELLISTEN OIKEUKSIEN KOMITEALLE

1. Mitä ovat TSS-oikeudet?

Taloudellisilla, sosiaalisilla ja sivistyksellisillä oikeuksilla (TSS-oikeudet) tarkoitetaan ihmisarvoisen elämän edellyttämiä perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia. TSS-oikeuksiin lukeutuvat muun muassa oikeus sosiaaliturvaan, terveydenhuoltoon ja opetukseen sekä työoikeudet. YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien yleissopimus turvaa näitä oikeuksia. Jokainen TSS-sopimukseen liittynyt valtio sitoutuu tekemään aktiivisia toimenpiteitä sopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi. Sopimuksen toteutumista valvoo YK:n alainen TSS-oikeuksien komitea.

2. Mikä varjoraportti?

Valtiot raportoivat TSS-komitealle määräajoin TSS-oikeuksien toteutumisesta. Suomen valtion tuorein raportti komitealle on huhtikuulta 2020. YK ottaa vastaan valtion raportin lisäksi kansalaisjärjestöjen raportteja. Tämä 24 järjestön raportti on kaikkien aikojen ensimmäinen YK:n TSS-sopimukseen liittyvä yhteisraportti Suomesta. Kansalaisjärjestöjen 22.9.2020 julkaisema varjoraportti välittää komitealle kansalaisjärjestöjen keräämiä tietoja siitä, mitkä TSS-oikeudet eivät Suomessa toteudu. Varjoraportissa kansalaisjärjestöt peräänkuuluttavat valtion vastuuta toteuttaa sille asetetut ihmisoikeusvelvoitteet. YK:n komitea huomioi sekä valtion että kansalaisjärjestöjen välittämät tiedot laatiessaan suosituksia Suomelle.

3. Miten TSS-oikeuksia valvotaan YK:ssa?

Komitea käsittelee kunkin valtion ihmisoikeustilannetta viiden vuoden välein järjestettävässä istunnossa. Valtion edustajien lisäksi kansalaisjärjestöt ja kansallinen ihmisoikeusinstituutti voivat osallistua tapaamisiin. Istunnossa käsitellään valtion raportti ja mahdolliset kansalaisyhteiskunnan toimittamat varjoraportit. Istunnon jälkeen komitea laatii valtioille suosituksia siitä, miten sen tulisi suojella, turvata sekä edistää paremmin kyseisiä ihmisoikeuksia. Seuraavalla raportointikierröksellä valtion on kerrottava komitealle, mitä se on tehnyt komitean esiin tuomien epäkohtien ja puutteiden korjaamiseksi.

4. Mitä suosituksia Suomi on saanut YK:lta?

Suomi on saanut YK:n TSS-oikeuksien komitealta toistuvasti suosituksia

lukuisiin taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen puutteisiin liittyen. Komitea on myös huomauttanut siitä, että suosituksia on jouduttu toistamaan. Komitea on nostanut esiin muun muassa sen, että sosiaaliturvan taso ei riitä kattamaan arjen välttämättömiä kuluja. Lisäksi se on kehottanut Suomea vahvistamaan syrjinnänvastaista lainsäädäntöä ja parantamaan sukupuolten tasa-arvoa työelämässä. Komitea on myös kehottanut Suomea turvaamaan terveydenhuollon resurssit sekä varmistamaan, että kaikilla on yhdenvertainen pääsy terveystalouteen. Saamelaisiin oikeudet ja erityisesti ILO 169 -sopimuksen ratifiointi on mainittu komitean suosituksissa joka kerta vuodesta 2000 lähtien. Järjestöjen varjoraportti osoittaa, että toistuvista suosituksista huolimatta monet näistä oikeuksista eivät edelleenkään täysin toteudu.

5. Miksi varjoraportin sisältö koostuu juuri näistä kysymyksistä?

Järjestöjen varjoraportti noudattaa rakenteeltaan Suomen valtion YK:lle jättämää raporttia ja vastaa niihin kysymyksiin, jotka TSS-komitea on Suomelle osoittanut. Jäsenvaltioilta kysytään tietyistä, juuri kyseisen valtion tilanteeseen liittyvistä aiheista. Suomi on saanut raportissaan vastattavaksi kysymykset, joiden komitea katsoo olevan erityisen olennaisia juuri Suomen kannalta.